

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

I. S. Sharipov

2024 yil

avgust

BOSHQARUV HISOBIDAN

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim uchun

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410100 – Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)

Modul / FAN SILLABUSI
Buxgalteriya hisobi va menejment
 fakulteti
60410100 – Buxgalteriya hisobi va
audit
ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	Boshqaruv hisobi 2
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	MANACC6
Yil:	2024-2025 o'quv yili
Semestr:	5-6
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	360
Ma'ruza	90
Amaliy mashg'ulotlar	90
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	180
Kredit miqdori:	12(6,6)
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Talabalarda xalqaro standartlar asosida mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirish hisoblanadi. "Boshqaruv hisobi 2" fanining asosiy maqsadi bo'lg'usi mutaxassislarda boshqaruv hisobining konsepsiyasi bilan yaqindan tanishtirish, menejerlarni qabul qilayotgan qarorlarini asoslash maqsadida korxona xarajatlari, budjetlari, baholarini belgilash va korxonaning kelgusidagi rivojlantirish yo'nalishlarini belgilab olish bo'yicha obyektiv, sifati va tezkor axborotlar bilan ta'min etishga doir yunalishiga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirish hisoblanadi.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	"Biznesda buxgalter" fani
2	"Moliyaviy hisob 1" fani
3	"Buxgalteriya hisobiga kirish" fani
4	"Iqtisodiy tahlil" fani
5	"Boshqaruv hisobi 1" fani

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tushunchasi bilishi va qo'shma mahsulot tannarxini baholashi, tannarx illustratsiyasi amalga oshira olishi;
TN2	Ikkilamchi mahsulotlar, Brak mahsulotlar, ularni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi hisobini bilishi;

TN3	Uzoq muddatli investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish, uzoq muddatli investitsiyalarni baholash qoidalarini bilishi;
TN4	"Tannarx – hajm – foyda" (CVP) usulining mohiyati va qo'llanilishini bilishi;
TN5	Relevant axborotlarni tahlil qilib, boshqaruv qarorlarining loyihalarini tayyorlash bo'yicha; ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish.
TN6	Segmentar hisobotning mohiyati, turlari va tarkibi, Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish tartibini bilishi;
	Ko'nikma jihatidan:
TN7	Korxona faoliyatining alohida ko'rsatkichlari bo'yicha budjetlarni tuzish, moliyaviy budjetlarni tuzish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi;
TN8	Kontributsiya yondashuvi (Contribution Approach), Xarajatlarni to'liq taqsimlash asosida costing (absorption costing) va o'zgaruvchan xarajatlar asosida costing (direct or variable costing) tizimlarini qo'llay otishi va ko'nikmalarga ega bo'lishi;
TN9	Standart costing (Standard costing) tizimi va farqlanishlar tahlili amalga oshirish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi;
TN10	Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari va transfert baholarni o'rnatish uslublari bilishi;
TN11	Strategik boshqaruv hisobi bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi
TN12	Boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlarini bilishi, tashkilotlarda boshqaruv hisobini tashkil etish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim

Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		Ajratilgan soat
M1	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tushunchasi	2
M2	Qo'shma mahsulot tannarxini baholash va tannarx illustratsiyasi	2
M3	Qo'shma tannarxni taqsimlash usullari	2
M4	Yog'-moy mahsulotlari ishlab chiqarishda jarayonli costing va kompleks ishlab chiqarish	2
M5	Ikkilamchi mahsulotlar hisobi	2
M6	Brak mahsulotlar hisobi	2
M7	Brak mahsulotlarni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi	2
M8	Kontributsiya yondashuvi (Sontribution Approach) tushunchasi.	2
M9	Xarajatlarni to'liq taqsimlash asosida costing (absorption costing) va o'zgaruvchan xarajatlar asosida costing (direct or variable costing) tizimlarining mohiyati, farqli jihatlar va quvvatlovchi dalillar.	2
M10	Kontributsiya yondashuvlarining mahsulot tannarxida qo'llanilishi (Variable Costing tizimi).	2
M11	Variable Costing qo'llanilishi.	2
M12	Variable Costing va Absorption Costing illustratsiyasi va solishtirilishi	2
M13	Rejalashtirish va budjetlashtirishning mohiyati, ahamiyati va turlari	2
M14	Korxona faoliyatining alohida ko'rsatkichlari bo'yicha budjetlarni tuzish: sotish va ishlab chiqarish budjeti	2
M15	Material budjeti. Ustama ishlab chiqarish xarajatlari budjeti.	2
M16	Sotish va boshqaruv xarajatlari budjeti	2
M17	Foyda va zararlar to'g'risida hisobot ko'rsatkichlari budjeti tarkibiy qismlari va tuzilishi.	2
M18	Pul oqimi budjeti mazmuni va xususiyatlari	2
M19	Pul oqimi to'g'risidagi hisobot loyihasini tuzish	2

M20	Buxgalteriya balansi budjeti	2
M21	Standart costing (Standard costing) tizimi	2
M22	Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili: materiallar farq va mehnat farqi	2
M23	Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili: ustama ishlab chiqarishlar farqi	2
5-semestr bo'yicha jami:		46
M24	Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili: ustama ishlab chiqarishlar farqi	2
M25	Qarorlar qabul qilish va relevant axborotlar	2
M26	Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish.	2
M27	"Tannarx – hajm – foyda" usulining mohiyati va qo'llanilishi	2
M28	Relevant diapazonda operatsion richag va xavfsizlik marjasi	2
M29	Bahoni mazmuni va shakllantirishga yondashuvlar	2
M30	Bahoni shakllantirish usullari	2
M31	Uzoq muddatli investitsiyalar mohiyati va loyihalar	2
M32	Uzoq muddatli investitsiyalarni baholash.	2
M33	Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari.	2
M34	Soliq maqsadlarida transfert baho	2
M35	Transfert baholarni o'rnatish usullari	2
M36	Segmentar hisobotning mohiyati, turlari va tarkibi	2
M37	8-son MHXS "Operatsion segmentar" standartining mazmuni, ahamiyati va asosiy qoidalari.	2
M38	Javobgarlik markazlari bo'yicha segmentar hisobot.	2
M39	Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish: bosh budjet va sotish budjeti	2
M40	Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish: mahsulot ishlab chiqarish budjeti ijrosi	2
M41	Strategik boshqaruv hisobi mazmuni va mohiyati, turlari	2
M42	Korxonalarda strategik boshqaruv hisobi qo'llanilishi	2
M43	O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlari	2
M44	Tashkilotning boshqaruv hisobi maqsadlarida hisob siyosati va schotlar rejasi	2
M45	Tashkilotlarda boshqaruv hisobini tashkil etish	2
6-semestr bo'yicha jami:		44
JAMI:		90
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)		
A1	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tushunchasi	2
A2	Qo'shma mahsulot tannarxini baholash va tannarx illustratsiyasi	2
A3	Qo'shma tannarxni taqsimlash usullari	2
A4	Yog'-moy mahsulotlari ishlab chiqarishda jarayonli costing va kompleks ishlab chiqarish	2
A5	Ikkilamchi mahsulotlar hisobi	2
A6	Brak mahsulotlar hisobi	2
A7	Brak mahsulotlarni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi	2
A8	Kontributsiya yondashuvi (Sontribution Approach) tushunchasi.	2
A9	Xarajatlarni to'liq taqsimlash asosida costing (absorption costing) va o'zgaruvchan xarajatlar asosida costing (direct or variable costing) tizimlarining mohiyati, farqli jihatlari va quvvatlovchi dalillar.	2
A10	Kontributsiya yondashuvlarining mahsulot tannarxida qo'llanilishi (Variable Costing tizimi).	2
A11	Variable Costing qo'llanilishi.	2
A12	Variable Costing va Absorption Costing illustratsiyasi va solishtirilishi	2

A13	Rejalashtirish va budjetlashtirishning mohiyati, ahamiyati va turlari	2
A14	Korxona faoliyatining alohida ko'rsatkichlari bo'yicha budjetlarni tuzish: sotish va ishlab chiqarish budjeti	2
A15	Material budjeti. Ustama ishlab chiqarish xarajatlari budjeti.	2
A16	Sotish va boshqaruv xarajatlari budjeti.	2
A17	Foyda va zararlar to'g'risida hisobot ko'rsatkichlari budjeti tarkibiy qismlari va tuzilishi.	2
A18	Pul oqimi budjeti mazmuni va xususiyatlari	2
A19	Pul oqimi to'g'risidagi hisobot loyihasini tuzish	2
A20	Buxgalteriya balansi budjeti	2
A21	Standart costing (Standard costing) tizimi	2
A22	Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili: materiallar farq va mehnat farqi	2
5-semestr bo'yicha jami:		44
A23	Standard cost tizimida farqlanishlar tahlili: ustama ishlab chiqarishlar farqi	2
A24	Qarorlar qabul qilish va relevant axborotlar	2
A25	Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish.	2
A26	"Tannarx – hajm – foyda" usulining mohiyati va qo'llanilishi	2
A27	Relevant diapazonda operatsion richag va xavfsizlik marjasi	2
A28	Bahoni mazmuni va shakllantirishga yondashuvlar	2
A29	Bahoni shakllantirish usullari	2
A30	Uzoq muddatli investitsiyalar mohiyati va loyihalar	2
A31	Uzoq muddatli investitsiyalarni baholash.	2
A32	Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari	2
A33	Soliq maqsadlarida transfert baho	2
A34	Transfert baholarni o'rnatish usullari	2
A35	Segmentar hisobotning mohiyati, turlari va tarkibi	2
A36	8-son MHXS "Operatsion segmentar" standartining mazmuni, ahamiyati va asosiy qoidalari.	2
A37	Javobgarlik markazlari bo'yicha segmentar hisobot	2
A38	Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish: bosh budjet va sotish budjeti	2
A39	Boshqaruv segmentar hisobotlarni tuzish va ulardan foydalanish: mahsulot ishlab chiqarish budjeti ijrosi	2
A40	Strategik boshqaruv hisobi mazmuni va mohiyati, turlari	2
A41	Korxonalarda strategik boshqaruv hisobi qo'llanilishi	2
A42	O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlari	2
A43	Tashkilotning boshqaruv hisobi maqsadlarida hisob siyosati va schotlar rejasi	2
A44	Tashkilotlarda boshqaruv hisobini tashkil etish	2
A45	Boshqaruv hisobotlari shakllari	2
6-semestr bo'yicha jami:		46
JAMI:		90

Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Korxonalarda qo'shma tannarx hisobi	4
MT2	Qo'shma tannarxning individual mahsulotlar va xizmatlarga taqsimlashning sabablari	4
MT3	Natural birliklar asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	4
MT4	Sotish qiymati asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	4
MT5	Yalpi foyda asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	4

MT6	Ajralish nuqtasida sof sotish mumkin bo'lgan qiymati asosida taqsimlash usulining mohiyati va qo'llanilishi	4
MT7	Qo'shma tannarxni qo'shma mahsulotlarga taqsimlashning har bir usullarining afzalliklari va kamchiliklari	6
MT8	Boshqaruv hisobida JIT va Simplified Cost tahlili	6
MT9	Ikkilamchi mahsulotni sotishdan olingan yalpi daromad ko'rsatkichi va uni aniqlash tartibi	4
MT10	Brak mahsulot, buzilgan mahsulotlarga berilgan ta'riflar va ularni farqlash mezonlari	4
MT11	Brak mahsulotni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi	6
MT12	Kontributsiya yondashuvining mohiyati	10
MT13	VC va AC tizimlarida axborotlarning shakllanishi va ular o'rtasidagi farq	6
MT14	VC va AC tizimlarida mahsulot birligi tannarxi	6
MT15	AC va VC asosida moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot	4
MT16	Fundamental budjet konsepti	6
MT17	Operativ, ma'muriy va strategik rejarlar	4
MT18	Standard cost va budjet tannarx o'rtasidagi farqlar	6
MT19	CVP tahlilining metodlari izohi	6
MT20	Kritik nuqtani hisoblash formulalari	10
MT21	Operatsion richagni aniqlash	8
MT22	Xavfsizlik marjini summada va koeffitsiyentda aniqlash tartibi	4
MT23	Korxonalarining baho siyosati negizi	4
MT24	Sotish bahosini aniqlashning usullariga umumiy tavsif	4
MT25	Zararsizlik nuqtasi bo'yicha bahoni belgilash usulining qo'llanilishi	6
MT26	Investitsiyalarni baholashda diskontlanmagan va diskontlangan metodlar va ularning qo'llanilishi	6
MT27	Transfert bahoni belgilash usullari	8
MT28	Soliq maqsadlarida transfert bahoni shakllantirish	4
MT29	Bank sohasida transfert bahoning qo'llanilishi	4
MT30	Sanoat korxonalarida transfert bahoning shakllanishi.	4
MT31	Korxonalarda boshqaruv segmentar hisobotlarini tuzuvchi javobgarlik markazlari	8
MT32	Boshqaruv hisobi maqsadlarida hisob siyosati	4
MT33	Boshqaruv hisobini tashkil etish prinsiplari	4
MT34	Boshqaruv hisobiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar talablari	4
	Jami:	180

Asosiy adabiyotlar		
1.	S.H. Tashnazarov, K.B. Urazov, D.S. Toshnazarova. Boshqaruv hisobi: Oliy o'quv yurtlari ta'limi yunaliishi uchun darslik. – Samarqand: SamISI, 2022. – 448 b.	
2.	Vaxrushina M. A. УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ -1 Москва, 2014. http://buh.abit.msk.ru/wp-content/uploads/2018/05/Upravlencheskii-uchet-1.pdf	
3.	Hasanov B.A., Hashimov A.A., Muhametov A.B., Abduvohidov A.A. Buxgalteriya hisobi: Darslik – T.: "Iqtisodiyot dunyosi", 2021. 992 b	
4.	З.Б.Эшпулатова. Бухгалтерский управленческий учет и его практическое применение. Учебное пособие. –Ташкент: TURON-NASHR (Mirzo Abdullo Nur Savdo), 2023. -276 с. ISBN: 978-9910-9494-1-8	
5.	Ergasheva Sh.T., Abdusalomova N.B. Boshqaruv hisobi. Darslik. – T.: TDIU, 2019. – 180 b.	

6.	Horngren C.I., Sundem G.L., Burgstahler D., Schatzberg J.O. Introduction to Management Accounting. Global Edition. 17th edition. — Pearson Education, 2023. — 864 p. — ISBN 978-1-292-41256-6.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Ўзбекистон Республикасининг "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Қонуни. 2016 йил 14 апрель. http://www.lex.uz/acts/2931253 .
2.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори. 2020 йил 24 февралда ПК-4611.
3.	F2 ACCA Management Accounting (MA)/ FMA Notes (September 2021-August 2022 exams). OpenTuition. — 154 p.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) **5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
 - fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
 - fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
 - fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- b) **4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
 - fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektga puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- c) **3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
 - fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- d) **quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:**
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

Agar talaba hemis tizimida baholanganda quyidagicha baholanadi.

0-59 ballgacha 2 baho, 60-69 ballgacha 3 baho, 70-89 ballgacha 4 baho, 90-100 ballgacha 5 baho	
Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot	
Mualliflar:	S.N.Tashnazarov – SamISI “Buxgalteriya hisobi” kafedrasini mudiri, prof., i.f.d.; G.A.Djumayeva - SamISI “Buxgalteriya hisobi” kafedrasini assistenti.
E – mail:	guzal.djumayeva35@gmail.com
Tashkilot:	SamISI “Buxgalteriya hisobi” kafedrasini
Taqrizchilar:	Z.X.Abdullayev - Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Samarqand filiali ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha direktor o'rinbosari, PhD; S.Isanov - “Mini Max Finance” MCHJ buxgalterlik tashkiloti bosh hisobchisi.

Mazkur Sillabus institut o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil 29 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ 8-02-03/19)

Mazkur Sillabus “Buxgalteriya hisobi” kafedrasining 2024 yil 28 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiyat bo'limi boshlig'i

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchi

I. Shodmonov

J.N.Abiyev

S.N.Tashnazarov

G.A.Djumayeva